

ВИСНОВОК

**про наукову новизну, теоретичне та практичне значення
результатів дисертації САЛЕХ Ануара Юсефовича
на тему: «Клініко-лабораторне обґрунтування профілактики основних
стоматологічних захворювань у дітей
з гастроєзофагеальною рефлюксною хворобою»
на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за
спеціальністю 221 Стоматологія**

1. Виконання освітньо-наукової програми.

Аспірантом Салех Ануаром Юсефовичем повністю виконано індивідуальний навчальний план відповідно до освітньо-наукової програми аспірантури Одеського національного медичного університету (далі - ОНМедУ), що повністю відповідає Національній рамці кваліфікацій та вимог Порядку підготовки здобувачів вищої освіти ступеня доктора філософії та доктора наук у вищих навчальних закладах (наукових установах), затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 261 від 23.03.2016 р.

Аспірант Салех Ануар Юсефович здобув глибинних знань зі спеціальності, оволодів загальнонауковими (філософськими) компетентностями, спрямованими на формування системного наукового світогляду, професійної етики та загального культурного кругозору. Набув універсальних навичок дослідника, зокрема усної та письмової презентації результатів власного наукового дослідження українською мовою, застосування сучасних інформаційних технологій у науковій діяльності, організації та проведення навчальних занять, управління науковими проектами та складення пропозицій щодо фінансування наукових досліджень, реєстрації прав інтелектуальної власності. Здобув мовних компетентностей, достатніх для представлення та обговорення результатів своєї наукової роботи іноземною мовою (англійською) в усній та письмовій формі, а також для повного розуміння іншомовних наукових текстів з відповідної спеціальності.

2. Виконання індивідуального плану наукової роботи.

Індивідуальний план наукової роботи аспіранта Салеха Ануара Юсефовича було затверджено рішенням вченої ради стоматологічного факультету ОНМедУ (протокол № 5 від 13 лютого 2019 року). Науковий керівник - д-р мед. наук, проф. Шнайдер С.А завідувач кафедру загальної стоматології ОНМедУ.

Термін виконання роботи: 2017-2021 роки.

Всі розділи індивідуального плану наукової роботи аспіранта Салеха Ануара Юсефовича виконані, що підтверджено результатами підсумкової (річної) та заключної атестації.

Дослідження: експериментальні, клінічні, лабораторні, генетичні, біофізичні та статистичні проведені своєчасно і в повному обсязі із застосуванням сучасних та інформативних методів.

3. Актуальність дисертації.

Актуальність теми полягає в тому, що останні дослідження вказують на збільшення захворюваності гастроєзофагеальною рефлюксною хворобою (ГЕРХ) у дітей. Чинником патологічних змін у порожнині рота при захворюваннях ШКТ є соляна кислота, яка призводить до зниження рН слини, в результаті чого з'являються вогнища демінералізація зубів з появою ерозій твердих тканин та утворення карієсу. При виникненні ГЕРХ значення рН слини зміщується в кислу сторону, внаслідок печії, блювання, відрижки кислим, що знижує насиченість слини Ca^{2+} та призводить до розчинення емалі.

Вивчення загальних патогенетичних механізмів дозволить покращити якість діагностики, профілактики та лікування коморбідних захворювань. Загально прийняті чинники виникнення основних стоматологічних захворювань у дітей та стандартні методи лікування, що застосовуються в практиці дитячої стоматології, не враховують особливості розвитку патологічних процесів у порожнині рота в дітей з ГЕРХ. А існуючі комплексні підходи до профілактики і лікування основних стоматологічних захворювань у пацієнтів з ГЕРХ не завжди можна застосовувати в дитячому віці. Все перераховане вище свідчить про те, що необхідна розробка лікувально-профілактичних заходів у дітей з ГЕРХ, які враховують особливості етіологічних чинників та механізмів розвитку, підвищують мінералізацію і нормалізують фізіологічні процеси в порожнині рота.

На підставі визначеної актуальності було сформульовано мету, завдання та методи дослідження.

4. Зв'язок роботи з науковими програмами, планами, темами.

Дисертаційна робота аспіранта Салеха Ануара Юсефовича на тему «Клініко-лабораторне обґрунтування профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей з гастроєзофагеальною рефлюксною хворобою» виконано відповідно до плану НДР кафедри загальної стоматології ОНМедУ «Особливості діагностики і клінічного перебігу захворювань пародонта та слизової оболонки порожнини рота в осіб молодого віку, сучасні методи їх профілактики та лікування» та лікування (№ держреєстрації 0114U007010) та є фрагментом даної науково-дослідної роботи.

5. Наукові положення, розроблені особисто здобувачем, та їх новизна.

Аспірантом Салехом Ануаром Юсефовичем доповнені науково-епідеміологічні дані про розповсюдженість, структуру та клінічні прояви основних стоматологічних захворювань у дітей з проявами ГЕРХ та встановлено,

що найбільш розповсюдженою стоматологічною патологією у дітей з ГЕРХ є хронічний катаральний гінгівіт та карієс зубів.

Доповнено наукові дані про основні етіологічні фактори розвитку основних стоматологічних захворювань у дітей з ГЕРХ, зокрема низький рівень гігієни порожнини рота, порушень мікробіоценозу ротової порожнини, генетична схильність та зниження мінералізуючої властивості змішаної слини.

Вперше проведено генетичне дослідження, під час якого вивчали поліморфізм генів VEGF (C634G), COL3A1 (2209G > A), AMELX (T > C rs946252), DSPP (g.49C > T) у дітей зі стоматологічною патологією на тлі ГЕРХ та було виявлено, що серед досліджуваних пацієнтів у 40 % спостерігалась генетична схильність до захворювань пародонту та карієсу високої інтенсивності, а у 50 % було діагностовано недосконалий амілогенез.

За результатами експериментальних досліджень доведено високу лікувально-профілактичну ефективність запропонованого ЛПК.

6. Нові науково обґрунтовані теоретичні та практичні результати проведених здобувачем досліджень, що мають істотне значення для галузі знань 22 Охорона здоров'я та підтверджуються документами, які засвідчують проведення таких досліджень.

Розроблено та обґрунтовано для практичного впровадження новий метод комплексного лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей на тлі ГЕРХ, який включає прийом перорально пігулок Біотрит-плюс по 1 пігулці 3 рази на добу (НВА «Одеська біотехнологія», Україна) та Бактобліс по 1 пігулці 1 раз на добу розсмоктувати («Medico domus d.o.o.», Республіка Сербія) протягом 20 днів, ополіскував для порожнини рота 20 мл розчину Ремодента (3 г/100 мл води) 3 рази на добу (ТОВ «Київське фармацевтичне товариство», Україна) протягом 20 днів, перші 10 днів ввечері порожнину рота обробляти мукозальним гелем «Остеовіт» (НВА «Одеська біотехнологія», Україна), другі 10 днів - гель «Біотрит-Дента» (НВА «Одеська біотехнологія», Україна).

Результати дисертаційної роботи впроваджені у практичну діяльність відділення стоматології дитячого віку та ортодонтії Державної установи «Інститут стоматології та щелепно-лицевої хірургії НАМІ України», відділення дитячого стоматологічного здоров'я Багатопрофільного медичного центру ОНМедУ, дитячого відділення КНП «Стоматологічна поліклініка №1» ОМР, дитячого відділення №3 КНП «Стоматологічна поліклініка №5» ОМР.

7. Ступінь обґрунтованості та достовірності положень, висновків і рекомендацій, сформульованих в дисертації.

Аспірант Салех Ануар Юсефович особисто провів дослідження. Було обстежено 148 дітей віком від 12 до 16 років (дівчат - 70, хлопчиків - 78). Обстеження проводилось в умовах стоматологічного кабінету в спокійній

обстановці через 5 хвилин після отримання письмової згоди батьків. Під час огляду ретельно збирався анамнез, поглиблено вивчався стоматологічний статус. В поглиблених дослідженнях з метою оцінки ефективності комплексної профілактики основних стоматологічних захворювань на тлі GERX прийняли участь 45 дітей віком 12-16 років.

В експерименті використали 30 щурів, лінії Вістар стадного розведення з середньою масою 85 ± 9 г., які були розділені на три групи по 10 тварин в кожній:

- 1 група - інтактні тварини на стандартному харчуванні віварію;
- 2 група - тварини з модельованими карієсом та рефлюксною хворобою без профілактики;
- 3 група - тварини з модельованими карієсом та рефлюксною хворобою з профілактикою.

В роботі були використані сучасні експериментальні, клінічні, лабораторні, генетичні, біофізичні та статистичні методи дослідження, адекватні поставленим завданням.

Наукові положення, висновки та рекомендації повністю обґрунтовані, сформульовані на підставі ретельного аналізу проведених досліджень, мають теоретичне та практичне значення. Результати досліджень відповідають запланованій меті та завданням і логічно впливають з наведеного матеріалу.

Статистичну обробку результатів проводили за допомогою електронних таблиць «Excel» і комплексу загальноприйнятих статистичних показників. При математичній обробці первинного матеріалу були розраховані відносні величини, середні арифметичні величини і помилки середніх величин. В ході дослідження використовувались наступні методи статистичного аналізу отриманих результатів: методи описової статистики кількісних та якісних даних (в результатах дослідження наводиться середнє значення (mean) $\pm$ стандартне відхилення (SD)); для перевірки даних, які аналізуються, на нормальність - критерій W Шапіро-Уїлка; оцінка розміру вибірки розраховувався на основі наступних параметрів: рівень достовірності — 5%, потужність 80% при мінімально важливій різниці у 25% між порівнюваними групами.

Обробку кінцевих результатів проводили варіаційно-статистичними методами аналізу на персональному комп'ютері IBM PC в пакетах Stadia 6.3 (ліцензія № 1362). Достовірність даних підтверджена достатнім обсягом спостережень та використанням надійних методів статистичної обробки даних. Обчислювали середнє статистичне значення (M) і стандартну помилку (ш), оцінювали достовірність відмінностей середніх величин відповідно до загальноприйнятого статистичним методом, використовуючи Т-критерій Стьюдента. За мінімальну допустиму вірогідність, відповідно до рекомендацій для

медичних досліджень, приймали $p < 0,05$, тобто ймовірність безпомилкового прогнозу складала 95 %.

Наявність первинних матеріалів перевірена на попередніх етапах роботи та підтверджується відповідними довідками.

8. Апробація результатів дисертації.

Основні положення дисертаційної роботи та наукові результати були оприлюднені і обговорені на науково-практичній конференції для студентів та молодих вчених з міжнародною участю, присвячена 90-річчю з дня народження Б. Я. Резніка «Сучасні теоретичні та практичні аспекти клінічної медицини» (м. Одеса, 2019); VIII Національному конгресі патофізіологів України, присвяченому 120-річчю Одеської патофізіологічної школи «Патологічна фізіологія - охороні здоров'я України» (м. Одеса, 2020); III Міжнародній науково-практичній конференції «Перспективи розвитку сучасної науки та освіти» (м. Львів, 2021); міжнародній науково-практичній конференції «Перспективні напрямки розвитку сучасних медичних та фармацевтичних наук» (м. Дніпро, 2021).

9. Повнота опублікування результатів дисертації, кількість наукових публікацій та конкретний особистий внесок здобувача до всіх наукових публікацій, опублікованих зі співавторами та зарахованих за темою дисертації.

За темою дисертації опубліковано 11 наукових праць, з них 3 статті в наукових фахових виданнях, рекомендованих МОН України, 4 статті у наукових фахових виданнях інших країн, 3 тези доповідей в матеріалах наукових конференцій; 1 патент України на корисну модель.

Провідний внесок за обсягом у матеріалах публікацій належить здобувачу.

10. Особистий внесок здобувача в одержання наукових результатів, що виносяться на захист.

Автором особисто було обрано тему дослідження та підібрані необхідні методи дослідження для виконання поставлених завдань, зібрана та проаналізована сучасна наукова література за темою дисертації. Проведено у повному обсязі експериментальні, клінічні, лабораторні, генетичні, та біофізичні дослідження за темою дисертації, вивчено ефективність запропонованих методів лікування, здійснено статистичну обробку та аналіз отриманих результатів, проведено впровадження результатів досліджень в клінічну практику. Сумісно з науковим керівником поставлена мета роботи, сформульовані основні завдання, висновки та практичні рекомендації роботи.

11. Відповідність дисертації спеціальності, з якої вона подається до захисту.

Дисертація повністю відповідає паспорту спеціальності 221 Стоматологія у галузі знань 22 Охорона здоров'я.

12. Біоетична експертиза дисертаційних досліджень.

Аспірантом Салехом Ануаром Юсефовичем вчасно представлені всі матеріали в комісію з питань медичної етики ОНМедУ з метою проведення біоетичної експертизи дисертаційного дослідження щодо відповідності дотримання принципів і норм біоетики.

Висновком встановлено повну відповідність діючим нормам і стандартам, а також матеріалам, поданим на етапі планування роботи (протокол № 30 від 18.05.2021 року).

13. Єдність змісту роботи, оцінка мови та стилю дисертації.

Дисертацію написано грамотною мовою, стиль викладу та послідовність подання матеріалів досліджень, наукових положень, висновків і рекомендацій забезпечують легкість і доступність їх сприйняття.

14. Дані про відсутність текстових запозичень та порушень академічної доброчесності (академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації).

За результатами перевірки та аналізу матеріалів дисертації Салеха Ануара Юсефовича комісією щодо запобігання академічного плагіату ОНМедУ не було виявлено ознак академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації, фальсифікації (протокол № 29 від 13.05.2021 року). Подані до захисту наукові досягнення є власним напрацюванням аспіранта Салеха Ануара Юсефовича, всі інші цитовані наукові результати супроводжуються посиланнями на їх авторів та джерела опублікування.

15. Набуття теоретичних знань, умінь, навичок та відповідних компетентностей.

Аспірантом Салехом Ануаром Юсефовичем здобуто необхідні теоретичні знання, уміння, навички та інші компетентності, достатні для продукування нових ідей, розв'язання комплексних проблем у галузі професійної та дослідницько-інноваційної діяльності. Салех Ану ар Юсефович оволодів методологією наукової та педагогічної діяльності, а також провів власне наукове дослідження, результати якого мають новизну, теоретичне та практичне значення.

ВИСНОВОК

На підставі розгляду дисертації, наукових публікацій, у яких висвітлені основні наукові результати дисертації, а також за результатами фахового семінару (протокол № 15 від 20.09.2021 року) встановлено, що результати виконаного наукового дослідження здобувана вирішують важливе наукове завдання, пов'язане з підвищенням ефективності лікування та профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей з проявами гастроезофагеальною рефлюксною хворобою шляхом вивчення етіологічних та клінічних особливостей

перебігу основних стоматологічних захворювань у дітей з гастроєзофагеальною рефлюксною хворобою та призначення лікувально-профілактичного комплексу із застосуванням препаратів з антибактеріальною, ремінералізуючою, протизапальною та антиоксидантною дією, а дисертація аспіранта Салеха Ануара Юсефовича на тему «Клініко-лабораторне обґрунтування профілактики основних стоматологічних захворювань у дітей з гастроєзофагеальною рефлюксною хворобою» на здобуття ступеня доктора філософії в галузі знань 22 Охорона здоров'я за спеціальністю 221 Стоматологія повністю відповідає вимогам п. 10 Порядку присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою КМУ № 167 від 06.03.2019 р. (із змінами, внесеними згідно з Постановами Кабінету Міністрів України № 979 від 21.10.2020 р. та № 608 від 09.06.2021 р.) та Вимогам до оформлення дисертації, затвердженими наказом МОН України № 40 від 12.01.2017 р., та може бути рекомендована до захисту у спеціалізованій вченій раді.

Рецензенти:

зав. науково-організаційного та
патентно-інформаційного відділу
ДУ «ІСЦЛХ НАМИ»,
д-р мед. наук

Ольга РЕЙЗВИХ

головний лікар
ДУ «ІСЦЛХ НАМИ»,
канд. мед. наук, старш. наук. співр.

Віталій ІВАНОВ

